

Atatürk'ün Kuvvetlerin Birleştirilmesi (Tevhîd-i Kuvâ) Konusundaki Düşünce ve Uygulamaları

Cihat AKÇAKAYALIOĞLU (*)

Aydınlar arasında güncel olduğu halde, Kamuoyu na genellikle yansımamış bazı konu ve sorunlar vardır. Bunlardan birini başlıkta belirtmiş bulunuyoruz. Halka açık bazı bilimsel ve kültürel çalışmalarda (**), Atatürkçülük'e ait kavramlar, terimler ile, Ölümsüz Önder'in düşünce, felsefe ve eylemlerinde yeralan konuların, olay ve olguların tartışılacağı, ne yazık ki, kesin sonuçlara, fikir ve görüş birliğine varılamadığı bir gerçektir.

Yıllarca önce, Atatürk'ün «Tevhîd-i Kuvâ»dan yana olduğunu iddia eden Devlet Adamları görüldüğü gibi son yıllarda ve günlerde de güncelleştiren görüş ve düşüncelere rastlanmaktadır.

Siyasî amaçlı olup olmaması üzerinde durmadan, tarih ve gerçek bakımından bu konuya değinmeyi yararlı gördüm.

Yıllarca önce, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, Hükümetlere gereksiz müdahale hareketleri (denetim görevi dışında), yürütmeyi bir ölçüde üstlenme niteliği almış, bazı Meclis kararları ile de, hak ve adaletin uygulanmasına, yani yargı gücüne elatmıştı. Bu şekil, Siyasal Tevhîd-i Kuvâ'nın en ileri örneklerinden sayılabilir.

İnkılab ve Milli Stratejiye Doğru :

a. Mustafa Kemal Paşa, 9. Ordu Kıtaları Müfettişi olarak Samsun'a çıktığı zaman, tasarladığı Ulusal İnkılabın (Devrimin) uygulamasına başlamıştı. İnkılabın esası, her bakımdan çağdaş ve çağdaşlaşma yolunda bir devlet kurmak olduğuna göre, inkılab (devrim) hareketinin başlangıcını 19 Mayıs 1919 kabul etmekte hata yoktur.

(*) Yazar, TED Üyesi.

(**) Bu çalışmalara mütevezi yurttaşlarımız ilgi duymakta ve katılmaktadırlar.

Nitekim, Mustafa Kemal, Büyük Söylev'in başlarında, Türkiye'nin genel durumuna ve çeşitli çevre ve yörelerde düşünülen kuruluş çarelerine değindikten ve onları eleştirdikten sonra, kendi kararını şöyle belirtmektedir :

«Bu durum karşısında bir tek KARAR vardı. O da, Ulusal Egemenliğe dayalı kayıtsız-şartsız bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak!.

Daha İstanbul'dan çıkmadan düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulanmasına başladığımız karar, bu KARAR olmuştur».

Atatürk İnkılabı'nın (Devrimi'nin) birinci evresi olan Türk Kurtuluş Savaşı tarihi dikkatle incelendiği zaman görülecektir ki ayrıca, yukarıdaki ifadeden de anlaşılacağı üzere, Mustafa Kemal Paşa Lider olarak ortaya atılmış, Asker-Sivil ileri gelenlerle Türk Milleti'nin çoğunluğu ona bu sıfatla bağlanmıştı.

Bu yönü kanıtlayan ve çok yaygın olan belge ve bilgilerden sözecek değilim. Sadece, az rastlanan iki belgeye değineceğim. Mustafa Kemal Paşa, 29 Mayıs 1919 da 15. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir, 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşalara yolladığı bir şifre telgrafın sonunda şöyle diyordu :

«Anlaşma devletleri, Millî bağımsızlığımızı ve Devletimizi yok olmaya mahkûm etmişlerdir. Millî Mücadele işlerinin örgütlenip yürütülmesi, İHTİSASLARI DOLAYISIYLA BİZ ASKERLERE DÜŞER» (1).

Bundan önce, 30 Mart 1919 tarihinde Ali Fuat Paşa'nın bir münasebetle gönderdiği telgrafın paragraflarından biri şöyleydi :

«Herkes geleceğini kendi başına düşünmeye başlamış, hiçbir kimse topluca doğru yola yönelmeyi hatırına getirmemiştir Bu bakımdan biricik sebep, YOL GÖSTERENLERİN OLMAMASIDIR» (2).

Bilindiği üzere, Erzurum ve Sivas Kongrelerinde Heyet-i Temsiliye Başkanlığına seçilen Mustafa Kemal Paşa, yukarıdaki belgelerde de ifadesini bulan ve özlemi çekilen Ulusal Önderlik ödevini üstlenmiş oluyordu.

O, evvelce belirttiğimiz inkılabı kesinlikle gerçekleştirecekti. Mustafa Kemal'in özgün bir inkılap yöntemi vardır. Bu yöntem, kendi dehâsıyla Türk gerçeğinden, Kurtuluş Savaşı ve inkılap gerçeğinden doğmuştur.

- (1) Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, Doğu Cephesi, II. Cilt, 1965, S. 53.
- (2) Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı, ATATÜRK (Komutan-Devrimci ve Devlet Adamı Yönleriyle), 1980, s. 130.

Yazımıza başlık olarak aldığımız asıl konumuzu iyi açıklayabilmek için Atatürk'ün İnkılap Yönteminin bazı öğelerini O'nun ifadeleri ile hatırlamalıyız :

«Ben, Millet'in vicdanında ve geleceğinde esinlendiğim büyük gelişme yeteneğini, bir millî sır gibi vicdanımda taşıyarak ve gide-rek bütün toplumumuza uygulattırmak zorundayım..

..Uygulamayı bir takım evrelere ayırmak, olgu ve olaylardan yararlanarak milletin duygularını ve düşüncelerini hazırlamak ve aşama aşama yürüyerek hedefe ulaşmaya çalışmak gerekiyordu..

..Başarı için uygulanabilir ve güvenilir yol, her evreyi vakti geldi-kçe uygulamaktı. Millet'in gelişme ve yükselmesi için selamet yolu bu idi» (3).

b. Millî gücü bütün öğeleri ile derleyip, toparlamak; topyekûn bir savaşa hazırlamak, her şeye ve herkese karşın Mustafa Kemal Paşa'ya düşüyordu. Millî Strateji'yi oluşturmak ve uygulamak da, O'nun ulusal ödevi (misyonu) olmuştu. Büyük ulusal sorumluluğu böylece yüklenince; dava arkadaşları onu bu sıfatla başa geçirince, güvenli ve sağlam tedbirlere yer vermesi doğal ve zorunlu-ydu.

c. Yokluklar, çetin koşullar içinde yönetilecek olan Millî Mücadeleyi başarıya ulaştırmak, Büyük Millet Meclisi'nin güçlü ve otoriter olmasına, Millî Strateji den sorumlu olan kişinin meclisten kuvvet almasına bağlıydı. Böyle olmazsa, Ulusal gücü savaşa hazırlamak, zafer yollarını açmak kesinlikle olanaksızdı. Çünkü, zaman ve koşullar aleyhe çalışıyordu, lehe çevirmek lâzımdı..

Mustafa Kemal Paşa'nın hazırladığı 1921 Teşkilâtı Esasiye Kanunu (Anayasa)'nın 2. maddesinde «Yürütme gücü ve yasama yetkisi, Millet'in tek ve gerçek temsilcisi olan Büyük Millet Meclisi'nindir» ve 3. maddesinde «Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve hükümeti, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti» adını taşır, denilmekte, 8. madde ile, hükümete müdahale yetkisi diyebileceğimiz husus, şöyle yer almaktadır :

«Büyük Millet Meclisi, hükümetin bölümlerini, özel kanununa göre vekiller vasıtası ile yönetir ve gerekirse vekilleri değiştirir».

9. maddeye göre, «Hükümet kendi içinden bir Hükümet Başkanı seçer, ayrıca T.B.M. Meclisi Başkanı, Hükümetin de doğal başkanıdır (4).

Öte yandan, Askerî Kuvvetler, «T.B.M. Meclisi Orduları» adı ile Meclise bağlıydı. Böylece, Meclis Başkanı yasama ve yürütme

(3) Nutuk, Kültür Bakanlığının Cumhuriyetin XV. Yıldönümü Armağanı, 1938, s. 11, 12.

(4) (5) a.g. Nutuk, s. 402, 403, 579, 580.

gücünün başı oluyor, Silahlı Kuvvetlerin en yetkili mercii durumunda bulunuyordu. Bunlara göre, şu yönü vurgulamak gerekir ki Mustafa Kemal Paşa'ya özel yasa ile 5 Ağustos 1921 tarihinde Başkomutanlık yetki ve görevi verilmesinden önce, O, fiilen ordunun başı durumundaydı. Genelkurmay Başkanlığı kanalı ile veya doğrudan gerekli emir ve direktifleri gönderiyordu. Savaşın yönetiminde baş yetkili ve sorumlu O idi.

Bu durum, millî gücü ve millî stratejiyi sağlam ve yeterli şekilde planlama ve uygulama isteğinden başka bir amaç taşıymıyordu.

Mustafa Kemal Paşa, sistemi kurmak ve hedefe erismek için, önceleri ikna edici fikrî çalışmalar yapmış, Meclis toplantılarında sistemin savunmasını üzerine almıştı. Muhaliflerle yaptığı fikir mücadelesi sonunda, topyekûn savaşın yönetimini bütün riskleri ve sorumluluklarıyla üstlenmekten çekinmedi, bunu kutsal yurt borcu olarak kabullendi.

Bu sistem bir aşama idi. O'nun yöntemine göre, zamanı gelince ileri aşamalara yönelinecek, çağdaş devlet ve çağdaş demokrasi yolunda hedeften hedefe koşulacaktır.

d. 1921 Anayasasında ilk değişiklikleri içeren tasarı, Cumhuriyetin ilânından önce Mustafa Kemal Paşa tarafından hazırlanmıştı. 28/29 Eki 1923 de, Köşkte yakın arkadaşlarına verdiği bir yemek sırasında «Yarın Cumhuriyet ilân edeceğiz» demiş. konukların onayı ile karşılanmıştı. Yemek sonunda Başbakan İsmet Paşa ile yalnız kalmışlar ve 1921 Anayasası, «Türkiye Devletinin Hükümet şekli Cumhuriyet'dir» ifadesini koymuş ve de başka değişiklikler yapmışlardı. Elbette bu bir öneriydi, tasarıydı.

Konumuzla yakından ilgili husus, BAŞVEKİL, CUMHURBAŞKANINCA, MECLİS ÜYELERİ ARASINDAN SEÇİLİR. Diğer Bakanlar, Başbakan tarafından Yine Meclis üyesi arasından seçildikten sonra, Cumhurbaşkanınca Meclisin onayına sunulur, şeklinde bir yöntemin getirilmesidir (5). Bu, önemli bir AŞAMA dır.

1921 Anayasası, 20 Nisan 1924'de bazı değişiklik ve eklerle 10 maddelik yeni bir Anayasaya dönüştürülmüştür. 1924 Anayasası da bir ölçüde «Kuvvetlerin Birliği» prensip ve sistemine uygun biçimde oluşturulmuştur. İnkılapçı Önder, İnkılapçı Meclis, ancak inkılapçı bir anayasa ile bütünleşebilirler ve amaca erişebilirlerdi. Bu gerçeği ve zorunluğu hatırdan çıkarmamalıyız.

1924 Anayasasında «Türk Ulusunu, ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi temsil eder ve Ulus adına egemenlik hakkını yalnız Meclis kullanır. Yasama ve yürütme yetkisi T.B.M. Meclisinde belirir ve onda toplanır. Bunlardan yasama yetkisini Meclis kendisi

kullanır. Yürütme yetkisini, kendi seçtiği Cumhurbaşkanı ve onun atayacağı Bakanlar Kurulu eliyle uygular. Meclis, Hükümeti her zaman denetleyebilir ve düşürebilir. Yargı hakkı ise, Ulus adına, yöntem ve yasaya göre, bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır, (6) ifadeleri vardır.

Bilindiği gibi, gerekli daha başka yargı ve ilkeler de 1924 Anayasasında yer almıştır. Bu yasaya, 1937'de «Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve Devrimcilik» ilkeleri konulmuştur. İnkılapçılık, aşırı sol ve aşırı sağ sınırlara geçmemek şartıyla gerekli atılımların, reformların yapılabileceğinin ifadesidir. Böyle olunca, yasama, yürütme ve yargı erklerinin çağdaş ilke ve ölçülere uygun olarak dengelenmesi sağlanagelmiştir ve sağlanacaktır, her halde..

SONUÇ :

Atatürk, koşulları, ortamı, gerçekleri, ihtiyaçları ve olanakları esas alarak, Kuvvetler Birliği'ni veya Ayrımı'nı öngörmüş, devlet yapısındaki düzen ve uygulamayı ona göre yürütmüştür.

Maddi yaşama gözlerini yumuncaya kadar, zaman içinde esnek bir kuvvetler dengesine önem vermiştir. Bu tutum, O'nun, tam bir «Kuvvetler Ayrımı'na» yöneleceğinin açık seçik kanıtıdır.

Değerli Öğretmenler, Eğitimciler ve Yöneticiler, Atatürk ve Atatürk İnkılabı'yla ilgili konuları ayrıntılarına kadar, özellikle nüanslara dikkat ederek, önem verip incelemeli ve araştırmalı; öğrencilere, hatta fırsat düştükçe çevrelerine aydınlatıcı bilgiler sunmalıdırlar.

Bu yazımızdaki konu gibi gerçeğe uymayan bilgi ve düşüncelere sıkça rastlanmakta, şaşkıncı sonuçlara tanık olunmaktadır.

Kısaca bir örnek daha verilmek istenirse, «Mustafa Kemal Paşa'yı, Vahdettin'in, vatani ve devleti kurtarmak için Anadolu'ya gönderdiği özel amaçlarla iddia edilmektedir. Atama emri ve Ruşen Eşref'in yayınladığı Türk'ün Altın Kitabı adlı eserin ilgili bölümü okunduğu zaman, gerçeğin böyle olmadığı anlaşılacaktır. Mustafa Kemal, yalnız Mondros Ateşkes Anlaşmasının uygulanması ve bazı bölgelerde asayişin sağlanması amacıyla görevlendirilmiştir.

Son olarak arzetmek isterim ki bu gibi konuları TARİH VE GERÇEK AÇISINDAN dikkatle incelemek ve değerlendirmek, Atatürk'ü aydınların görevi olmalıdır.

(6) Prof. Suna Kılı, Türk Devrim Tarihi, 1980, s. 156.